BRECKNOCK HISTORY FORUM

Wythnos hanes Brycheiniog
6th–15th medi 2013

THE OLD TOWN HALL AND HIGH STREET, CRICKHOWELL

The Town Hall had a small court room, was used as a prison, and provided a Market Hall on the ground floor.
It stood where the fountain is now. The present Market Hall was built in 1833.

Artist unknown. Date c 1750? Print from Theophilus Jones History of Brecknockshire Vol3 1911

Amrywiaeth o ddigwyddiadau ledled Sir Frycheiniog wedi eu trefnu gan aelodau Fforwm Hanes Brycheiniog i archwilio hanes y sir.

Mae llawer o'r digwyddiadau'n rhan o raglen Drysau Agored sy'n dathlu pensaernïaeth a threftadaeth Cymru.

Cynhelir digwyddiadau yn y lleoliadau canlynol:

Aberhonddu
Llanfair-ym-muallt
Crucywel
Cwm-du
Defynnog
Y Gelli
Llandrindod
Llanfaes
Llangamarch
Llangynidr
Llywel

Mae Fforwm Hanes Sir Frycheiniog yn gasgliad anffurfiol o sefydliadau o bob rhan o Sir Frycheiniog sy'n ymddiddori mewn hanes.

Am ragor o wybodaeth cysylltwch â'r Fforwm d/o Llyfrgell Aberhonddu, Stryd y Defaid, Aberhonddu LD3 9AE

Am restr gyflawn o'r digwyddiadau sy'n cael eu trefnu ar gyfer **Drysau Agored** dros Gymru benbaladr fis Medi, edrychwch ar wefan Ymddiriedolaeth Ddinesig Cymru.

Dydd Gwener 6 Medi

Cymdeithas Brycheiniog a Chyfeillion yr Amgueddfa

Darlith: "Rhestru, Cynnal a Chadw Adeiladau Cyhoeddus yn Sir Frycheiniog". Siaradwyr Jill Fairweather a Judith Alfrey o Cadw. 7.30pm Y Studio. Theatr Brycheiniog, Aberhonddu. LD3 7EU. Mynediad i'r Anabl. Dim angen archebu lle.

Amgueddfa Brycheiniog

Drysau Agored: Ymweliad ag Ystafell y Llys 11.00am a 1.00pm. Bydd llawr gwaelod yr Amgueddfa ar agor 10.00—4.00. Mynediad i'r Anabl

Grŵp Hanes Y Gelli

Sgrinio Ffilm: Dechrau am 7.30pm Neuadd y Plwyf, Stryd Cantreselyf. *Bywyd Go lawn yn y Mynydd Du (17 munud) ac On the Black Hill* yn dilyn. Ffilmiau graddfa 12+. Tocynnau wrth y drws.

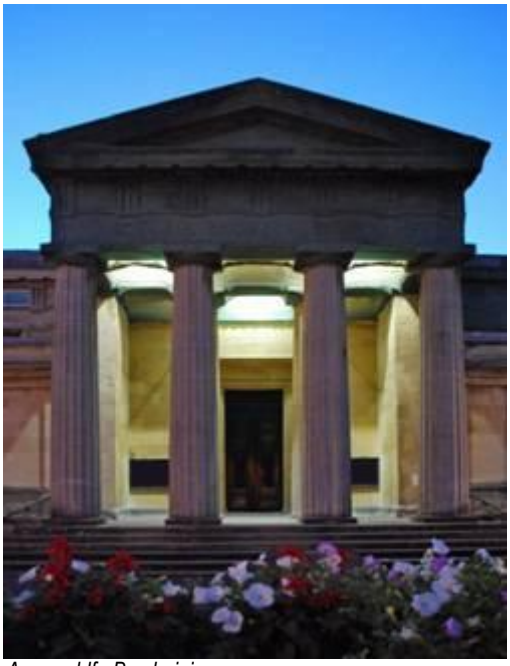

Amgueddfa Brycheiniog

Dydd Sadwrn 7 Medi

Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

Taith Gerdded i'r Teulu: Taith gerdded hamddenol i Gaer Oes Haearn Pen-y-Crug. Taith gerdded dair milltir a hanner i archwilio un o'r bryngaerau mwyaf nodedig ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. 2.00pm. Manylion llawn ar wefan Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Anaddas i gadeiriau olwyn - cerdded traws gwlad. Mae'n hanfodol archebu lle ar 01874 623366. Rhodd o £3.00 y person.

Cymdeithas Hanes Lleol a Theuluoedd Brycheiniog

Taith Tref Hunan-dywys: Gan deithio ar hyd Stryd Fawr Isaf a'r Gwrthglawdd – dwy o brif ardaloedd siopa'r dref - bydd gan bob adeilad boster bach yn y ffenest yn rhoi braslun ar agwedd o'i hanes.
Drwy Gydol yr Wythnos.

Eglwys Fair a Chynidr, Plwyf Llangynidr NP8 1TN

Drysau Agored: Bydd yr eglwys ar agor a chofnodion y plwyf ar gael at ddibenion ymchwil. 2.00— 5.00. Mynediad rhannol i'r anabl.

Eglwys Dewi Sant, Llywel, LD3 8RF

Drysau Agored: Bydd yr eglwys ar agor i ymwelwyr 10.00—4.00.

Capel y Plough, Stryd Cantreselyf, Aberhonddu

Drysau Agored: Bydd y capel ar agor â thywyswyr ar gael i arwain ymwelwyr o gwmpas yr adeilad. 10.00am—ganol dydd

Eglwys Dewi Sant, Llanfaes, LD3 8BY

Drysau Agored: bydd yr eglwys ar agor a bydd lluniaeth ar gael. Bydd cofnodion y plwyf ar gael at ddibenion ymchwil. 9.30—4.30.

Dydd Sadwrn 7 Medi parhad

Grŵp Hanes Y Gelli
Taith Tywys: *Taith Hanesyddol o gwmpas y Dref*. Taith gerdded hamddenol am tua 2 awr yn edrych ar furiau a ffynhonnau hynafol. 10.30am. Addas i deuluoedd. Cwrdd ym Marchnad Gaws y Gelli HR3 5AB. Argymhellir archebu lle gan fod niferoedd yn gyfyngedig.
E-bost: dbennett195@btinternet.com

Grŵp Hanes Y Gelli
Taith Tywys: *Taith Gerdded Llofruddiaeth Armstrong*. Taith gerdded yn ymdrin â'r stori enwog am y cyfreithiwr olaf ym Mhrydain i gael ei grogi am lofruddio. 2.00pm. Addas i deuluoedd. Cwrdd ger Cloc y Dref yn Y Gelli HR3 5BU. Argymhellir archebu lle gan fod niferoedd yn gyfyngedig.
E-bost: dbennett195@btinternet.com

Grŵp Hanes Y Gelli
Llwybr o gwmpas y Dref: Posteri yn ffenest pob adeilad, siop a thafarn yng nghanol Y Gelli yn disgrifio hanes y lleoliad.

Grŵp Hanes Y Gelli Drysau Agored:
Capel y Bedyddwyr, Salem 10.00—1.00
Castell Y Gelli Ar Agor 10.00—4.00 â theithiau tywys am 12 ganol dydd a 2.00pm. Rhaid archebu lle ar gyfer teithiau tywys.
E-bost : haycastletrust@gmail.com
Taith o gwmpas Eglwys y Santes Fair 2.30pm

Grŵp Hanes Y Gelli
Cwis Hanes y Teulu: Cwis cyfeillgar i'r teulu yn archwilio hanes Y Gelli. Casglwch daflenni cwis oddi wrth barlwr hufen iâ Shepherds a dychwelyd taflenni wedi eu cwblhau yno i ennill gwobr. Mae taflenni cwis ar gael drwy'r dydd.

Grŵp Hanes Y Gelli
Sgrinio Ffilm: O 7.30pm Neuadd y Plwyf, Stryd Cantreselyf. Rhaglen Ddogfen Sianel 4 ynghylch Llofruddiaeth Armstrong gyda *Deadly Advice* yn dilyn. Ffilmiau graddfa 12+. Tocynnau wrth y drws.

Tref y Gelli. *Ffoto: Finn Beales*

Coleg Crist, Aberhonddu

Dydd Sadwrn 7 Medi parhad

Amgueddfa Gatrodol y Cymry Brenhinol, Y Watton, Aberhonddu. LD3 7EB
Drysau Agored: Bydd cwis arbennig i blant a chyfle i wisgo rhai gwisgoedd o 1879 a'r Ail Ryfel Byd. 10.00 – 4.00.

Coleg Crist, Llanfaes, Aberhonddu. LD3 8AF
Drysau Agored: Taith o gwmpas yr adeiladau'n dyddio o'r cyfnod canoloesol a'r 19eg ganrif. Mae'n hanfodol archebu lle 01874 615440. Mynediad i'r Anabl ar y llawr gwaelod.

Eglwys Sant Cynog, Defynnog LD3 8SN
Eglwys Ar Agor: Bydd y Cofrestri Plwyf ar gael at ddibenion ymchwil â gwirfoddolwyr wrth law i gynorthwyo ar ofyn. 10.00-4.00

Neuadd Y Seiri Rhyddion, Lôn Cerrigcochion, Aberhonddu LD3 7NR
Drysau Agored: Teithiau Tywys o'r Neuadd. 11.00am. Dylech archebu lle 01874 623332

Amgueddfa Brycheiniog
Drysau Agored: Ymweliad ag Ystafell y Llys 11.00am a 1.00pm.
Bydd llawr gwaelod yr Amgueddfa ar agor 10.00—4.00. Mynediad i'r Anabl

Eglwys Bresbyteraidd Y Watton, Aberhonddu
Drysau Agored: Bydd yr eglwys ar agor â cherddoriaeth a lluniaeth drwy gydol y prynhawn. 1.00—3.00

Cadeirlan Aberhonddu—Drysau Agored
Mae'r Gadeirlan ar agor yn ddyddiol 8.30—6.30.
Teithiau o gwmpas y Tyrau: 10.00, 12.00, 2.00 and 4.00. Grisiau cul a thramwyfeydd isel.
Teithiau o gwmpas Clôs y Gadeirlan: 11.00, 1.00, 3.00 a 5.00. Tir anwastad a rhai stepiau.
Cwis i blant: o gwmpas y fynwent. Dylai plant o dan 12 oed fod yng nghwmni oedolyn ar gyfer yr holl weithgareddau. Argymhellir archebu lle ar gyfer y teithiau ar y diwrnod.

Eglwys Fair a Chynidr, Llangynidr

Dydd Sul 8 Medi

Eglwys Fair a Chynidr, Plwyf Llangynidr NP8 1NT
Drysau Agored: Bydd yr eglwys ar agor a chofnodion y plwyf ar gael at ddibenion ymchwil. 2.00—5.00. Mynediad rhannol i'r anabl.

Cymdeithas Hanes Lleol, Llangynidr
Taith Gerdded: "Taith Gerdded Ddiddorol Iawn" yn archwilio ysbrydion, ysbiwyr, cymeriadau a rhai tafarndai. Taith Gerdded 'QI' heb Stephen Fry! Tua 2 awr. Cwrdd yn Neuadd y Pentref, NP8 1LS 2.00pm. Ar lwybrau a phalmentydd.

Neuadd Y Seiri Rhyddion, Lôn Cerrigcochion, Aberhonddu LD3 7NR
Drysau Agored: Taith tywys o'r Neuadd. 11.00am. Rhaid archebu lle 01874 623332

Grŵp Hanes Y Gelli
Taith Tywys: *Taith Hanesyddol o gwmpas y Dref* 10.30am Gweler Dydd Sadwrn 7 am fanylion. Rhaid archebu lle.

Grŵp Hanes Y Gelli
Taith Tywys: *Taith Gerdded Llofruddiaeth Armstrong* 2.00pm. Gweler Dydd Sadwrn 7 am fanylion. Rhaid archebu lle.

Grŵp Hanes Y Gelli
Cwis Hanes i'r Teulu: Cwis addas i'r teulu yn archwilio hanes Y Gelli. Casglwch daflenni'r cwis oddi wrth barlwr hufen iâ Shepherds a dychwelyd taflenni wedi eu cwblhau yno i ennill gwobr. Taflenni cwis ar gael drwy'r dydd.

Grŵp Hanes Y Gelli
Amgueddfa Dros Dro: Galwch draw â'ch trysorau hanesyddol, canfyddiadau neu greiriau. Rhannwch ffotograffau archif, atgofion a gemau o'r gorffennol. 11.00-4.00. Neuadd Sant Ioan, St John's Place, Y Gelli. HR3 5BN. Mynediad rhannol i'r anabl.

Grŵp Hanes Y Gelli
Llwybr o gwmpas y Dref: Posteri yn ffenest pob adeilad, siop a thafarn yng nghanol Y Gelli yn disgrifio hanes y lleoliad.

31. Grŵp Hanes Y Gelli Drysau Agored:
Capel y Bedyddwyr, Salem 10.00—3.00
Castell Y Gelli Ar Agor 10.00—4.00 â theithiau tywys am 12 ganol dydd a 2.00pm. Rhaid archebu lle ar gyfer teithiau tywys.
E-bost : haycastletrust@gmail.com

Dydd Sul 8 Medi

Cadeirlan Aberhonddu

Mae'r Gadeirlan ar agor yn ddyddiol. 8.30—6.30

Teithiau o gwmpas y Tyrau: 2.00pm.

Taith o gwmpas Clôs y Gadeirlan: 4.30pm

Cwis: o amgylch y fynwent.

Gweler Dydd Sadwrn 7 am fanylion

Cadeirlan Aberhonddu o Risiau'r Tŵr

Drwy Gydol yr Wythnos

Cymdeithas Hanes Lleol a Theuluol Brycheiniog

Taith Hunan-dywys: Gan ddilyn Stryd Fawr Isaf a'r Gwrthglawdd – dwy o brif ardaloedd siopa'r dref - bydd gan bob adeilad boster bach yn y ffenest yn rhoi braslun ar agwedd o'i hanes.

Archifau Powys, Llandrindod. LD1 5LG.

Mae Archifau Powys yn gwasanaethu fel stordy swyddogol ar gyfer cofnodion sir Powys a'r tair cyn sir, Sir Frycheiniog, Sir Faesyfed a Sir Drefaldwyn. Mae croeso i ymwelwyr a does dim rhaid talu i edrych ar y rhan fwyaf o'r cofnodion. Ar agor 10.00—12.30 a 1.30—5.00 Dydd Mawrth i Ddydd Gwener. Ar agor ar ddyddiau Llun drwy drefniant ar gyfer teithiau grŵp. Gweler y wefan neu ffoniwch 01597 826088.

Dydd Llun 9 Medi

Cymdeithas Hanes Llangamarch

Lansio gwefan: Prosiect cyffrous i ddarparu taith rithwir o'r pentref. 7.30pm. Neuadd Alexandra, Llangamarch, LD4 4EA

Dydd Mawrth 10 Medi

Amgueddfa Brycheiniog a Llyfrgell Aberhonddu

Gweithgareddau i ddisgyblion ysgol Blwyddyn 6 i'w trefnu gan staff yr Amgueddfa a'r Llyfrgell. Bydd yr holl ysgolion perthnasol yn derbyn gwahoddiad trwy lythyr.

Tŷ Derw, 12 Y Gwrthglawdd, Aberhonddu

Drysau Agored: Cyfle prin i weld y tŷ tref godidog hwn. Bydd y llawr gwaelod, grisiau a rhan o'r llawr cyntaf ar agor i'w gweld. Bydd taflen am hanes yr adeilad ar gael. 10.00—4.00. Lluniaeth yn yr ardd. Mae rhai stepiau wrth fynd i mewn i'r adeilad.

Dydd Iau 12 Medi

Cymdeithas Treftadaeth Llanfair-ym-muallt a'r Cylch

Sgwrs: Bydd Sally Pearson yn rhoi sgwrs am Gastell Crofft - y cysylltiadau ag Owain Glyndŵr a Johnes. 7.30pm Gwesty'r Greyhound, Llanfair-ym-muallt. LD2 3AR.

Dydd Gwener 13 Medi

Tŷ Derw, 12 Y Gwrthglawdd, Aberhonddu
Drysau Agored: Gweler Dydd Mawrth 10 Medi am fanylion

Ymddiriedolaeth y Gamlas a'r Afon
Taith Gerdded i'r Teulu: Taith gerdded hamddenol dan arweiniad David Viner, Ymgynghorydd Treftadaeth. 2.00pm. Cwrdd y tu allan i Theatr Brycheiniog, Basin y Gamlas, Aberhonddu am daith gerdded i Odyn Galch Aberhonddu – tua 1½ milltir. Bydd y daith gerdded yn para tua awr. Mynediad i'r Anabl. Addas i deuluoedd. Croeso i gŵn ar dennyn.

Dydd Sadwrn 14 Medi

Canolfan Archifau Ardal Crucywel
Arddangosfa: Treftadaeth adeiladau dosbarth Crucywel. Arddangosfa'n arddangos hanes, amrediad ac amrywiaeth adeiladau yn yr ardal leol. Neuadd Clarence, Crucywel NP8 1BN. 10.00—5.00. Mynediad i'r Anabl yng nghefn y Neuadd.

Cymdeithas Thomas Price
Arddangosiadau: Arddangosiad am yr hanesydd hynod hwn a phrif ffigur llenyddol â'i enw barddol Carnhuanawc. Neuadd Clarence, Crucywel (Gweler Canolfan Archifau Ardal Crucywel ac Eglwys Sant Mihangel, Cwm-du).

Eglwys Sant Mihangel, Cwm-du NP8 1RU
Eglwys Ar Agor: Bydd yr eglwys ar agor â gwybodaeth benodol am Thomas Price, yr awdur a'r bardd o'r 19eg ganrif sydd wedi ei gladdu yn y fynwent. Bydd Cofrestri Plwyf ar gael. 11.00—4.00

Eglwys Sant Cynog, Defynnog LD3 8SN
Eglwys Ar Agor: Bydd y Cofrestri Plwyf ar gael at ddibenion ymchwil â gwirfoddolwyr wrth law i gynorthwyo ar ofyn. 10.00—4.00

Tŷ Derw, Y Gwrthglawdd, Aberhonddu

Dydd Sadwrn 14 Medi

Cymdeithas Hanes Crucywel
Taith Tywys: taith gerdded o gwmpas y dref yn edrych ar rai adeiladau amlwg yn y dref. Cwrdd ger Porthmawr 10.00. Mae'n hanfodol archebu lle 01873 810262. Mynediad rhannol i'r anabl.

Eglwys Dewi Sant, Llywel, LD3 8RF
Drysau Agored: Bydd yr eglwys ar agor a chofnodion y plwyf yn cael eu harddangos. Bydd lluniaeth ar gael. 10.00—5.00.

Dydd Sul 15 Medi

Canolfan Archif Dosbarth Crucywel
Arddangosfa: Treftadaeth adeiladau dosbarth Crucywel - Gweler Dydd Sadwrn 14 Medi am fanylion. Yn cynnwys arddangosiad gan Gymdeithas Thomas Price. 10.00 – 4.00.

Eglwys Sant Mihangel, Cwm-du NP8 1RU
Eglwys Ar Agor: Gweler Dydd Sadwrn 14 am fanylion. 11.00—4.00